

SEANCES DU SAMEDI 19 JUILLET 1980
VERGADERINGEN VAN ZATERDAG 19 JULI 1980ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2236.

PROJET DE LOI (Discussion):

Projet de loi spéciale de réformes institutionnelles.

Discussion générale (suite). — *Orateurs*: MM. Van Ooteghem, Bonmariage, Jorissen, M. Vanderpoorten, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles, M. Ph. Moureaux, ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles, MM. S. Moureaux, Bruart (*fait personnel*), p. 2236.

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2236.

ONTWERP VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van bijzondere wet tot hervorming der instellingen.

Algemene bespreking (voortzetting). — *Sprekers*: de heren Van Ooteghem, Bonmariage, Jorissen, de heer Vanderpoorten, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Institutionele Hervormingen, de heer Ph. Moureaux, minister van Binnenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen, de heren S. Moureaux, Bruart (*persoonlijk feit*), blz. 2236.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

MM. Mesotten et Bury, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Mesotten en Bury, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 05 m.

De vergadering wordt geopend te 10 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

Mmes Goor-Eyben, Staels-Dompas et Mayence-Goossens, en mission à l'étranger, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

Afwezig met bericht van verhindering: Mevrn. Goor-Eyben, Staels-Dompas en Mayence-Goossens, met opdracht in het buitenland.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN BIJZONDERE WET TOT HERVORMING DER INSTELLINGEN

Hervatting van de algemene behandeling

PROJET DE LOI SPECIALE DE REFORMES INSTITUTIONNELLES

Reprise de la discussion générale

De Voorzitter. — Wij hervatten de algemene behandeling van het ontwerp van bijzondere wet tot hervorming der instellingen.

Nous reprenons la discussion générale du projet de loi spéciale de réformes institutionnelles.

Het woord is aan de heer Van Ooteghem.

De heer Van Ooteghem. — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, geachte collega's, in aansluiting bij het vrij woelige debat van gisterenavond naar aanleiding van de uiteenzetting van collega Désir wil ik vreedzaam beginnen. Het is vandaag immers een vreedzame dag, het begin van de olympiade, maar ook de tweede dag van onze marathon. Bij die gelegenheid wil ik een verlangen uitspreken, en richt ik mij ook tot onze Franstalige collega's: « Nous avons aussi un désir... » (*Sourires.*)

M. Kevers. — Ce n'est que du vent. Vous prenez vos désirs pour la réalité.

De heer Van Ooteghem. — Wij hopen namelijk dat alle deelnemers van de marathon, van Brussel en ook van Moskou, gezond en wel de finish zouden bereiken.

Ik betreur nog eens de onredelijke voorwaarden waarin dit debat plaatsvindt. Voor zover ik kon nagaan, heeft de Senaat nog nooit op zondag vergaderd. Tot nu toe respecteerden alle partijen het recht op zondagsrust en op zondagsplicht van de parlementsleden en van het parlementspersoneel. Dat is een beginsel dat hier nu definitief op de helling is gezet.

Een ander beginsel dat op de helling is gezet, is dat van de 8-urige werkdag waarvoor generaties arbeiders hebben gestreden. Hoe kan men geloofwaardig overkomen, wanneer men buiten het Parlement de 36-urige werkweek preekt terwijl men binnen het Parlement het personeel dwingt tot een 84-urige werkweek?

De heer Wyninckx. — Wij verplichten niemand langer dan acht uur te blijven. (*Protest op sommige banken.*)

De heer Van Ooteghem. — Niet zonder leedvermaak citeer ik hier een passus uit een uiteenzetting van de heer Vanderpoorten. Op 27 maart 1980 zei hij in de Senaat: « Mijnheer de Voorzitter, Heren Minister, geachte collega's, ik ben geen geneesheer. Mijn verhouding tot de geneeskunde is deze van een patiënt. Maar mijn dokter heeft toch gezegd dat alles wat wij hier doen niet serieus is.

» Hij heeft mij ook gezegd dat er in het leven ogenblikken zijn waarop men rust moet nemen, ten einde het menselijk gevoel te kunnen hebben nog eens de lokken van een klein kind te strelen, de hand van een kind of zijn echtgenote, zonder beperkingen. Zelfs die kans wordt ons niet meer gegund.

» Ik vind het niet verantwoord, Mijnheer de Voorzitter, dat wij de beslissing zouden nemen nu zaterdag en maandag te vergaderen. Als het dan toch moet toekomende week, dan liever dinsdag, woensdag en donderdag, als dat de meerderheid goeddunkt.

» Ik vraag de meerderheid gevoel te hebben voor de menselijke aspecten die ons allen omringen.

» Ik ben hardnekkig gekant tegen cumulatie van politieke mandaten, maar ik ben niet gekant tegen het uitoefenen van een beroep tegelijkertijd met het uitoefenen van een politiek mandaat. Men moet aan al onze collega's die nog een beroep uitoefenen de gelegenheid

geven zich ten minste tijdens het weekend, zaterdag, zondag en maandag, met dat beroep te kunnen bezighouden. Ik zal mij niet overleveren aan platvloerse demagogie, maar ik denk toch ook aan de vele mensen van het personeel van deze instelling die ons zo trouwhartig bijstaan in onze lfenis en ons schamel voedsel.

Minister Vanderpoorten kan nu geen lokken van kleine kinderen meer strelen, ook niet de hand van een kind of een echtgenote zonder beperking.

De heer Wyninckx. — Wat heeft dat nu met de gewestvorming te maken?

De heer Van Ooteghem. — In maart 1980 kon dat nog 's zondags. Nu kan zelfs dat niet meer. Zijn menselijk gevoel is blijkbaar bezwiken onder het ministerambt evenals zijn behoeften om kind en vrouw, of kinderen met — en vrouwen zonder beperking te aaien. (*Gelach.*)

De heer Wyninckx. — In welk artikel van het ontwerp staat dit, Mijnheer van Ooteghem? (*Gelach op talrijke banken.*)

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — Daar zal ik u moeten op antwoorden, Mijnheer van Ooteghem, maar ik zou wel willen vragen, Mijnheer de Voorzitter, dat dit zou worden geschrapt uit het verslag. Dit is een insinuatie die mijn mannelijke krachten te boven gaat. (*Hernieuwd gelach op talrijke banken.*)

De heer Van Ooteghem. — Mocht alles wat wij hier presteren nog een zin hebben, Mijnheer de Minister, dan zouden wij nog met de moed der wanhoop aan dit werk beginnen. Alles wijst er echter op dat de regering het vergelijk over Brussel nooit zal halen en dat ze door de sociale herfststormen zal worden weggespoeld.

Elke dag legt een minister of een voorzitter van een meerderheidspartij tegenstrijdige verklaringen af. Minister Poswick begon zijn ambtsperiode met een dreiging tot ontslag. Minister Henrion nam ontslag. Minister Nothomb en voorzitter Van Miert zijn het grondig oneens over de rakettenkweslie.

De heer Wyninckx. — Wat heeft dit te maken met de staatshervorming?

De heer Van Ooteghem. — De Eerste minister en minister Moureaux spreken elkaar tegen in verband met de faciliteiten in de randgemeenten. Minister Claes zegt dat hij « bijna in paniek » verkeert en de volgende dag waarschuwt minister De Croo tegen paniekreacties. Staatssecretaris Willockx noemt de benoeming van minister Hatry een provocatie en veroorzaakt hiermede een storm in een glas water, of kan ik beter zeggen een storm in een vat petroleum. De jonge staatssecretaris verklaart niet akkoord te gaan met de verhoging van de benzineprijs en met de decumulatie van de inkomens tot 2,5 miljoen en hij heeft nog gelijk ook. Met gespieerde verklaringen over de opheffing van het bankgeheim jaagt hij de laatste vaderlandse spaarders naar het buitenland. Staatssecretaris Bertouille verzet zich tegen de oprichting van een Vlaamse school in Komen. Minister Dehousse steunt de aanspraken van de Franse cultuurraad op de randgemeenten. Minister Desmarts belooft ons tegen 1985 minstens 400 000 werklozen.

M. Delmotte. — C'est la revue de la presse! La discussion du projet 434, c'est pour aujourd'hui?

De heer Van Ooteghem. — Minister Claes die na de mislukking van zijn staalplan en dank zij de miljarden geschenken tot de uitputtingsmogelijkheden van de NMKN de Belgische geschiedenis zal ingaan als Sinterklaas in plaats van als minister Claes, stelt ons nu een textielplan voor dat onmiddellijk door de PVV-voorzitter wordt gecontesteerd.

De heer Wyninckx. — Mijnheer Van Ooteghem, waarover spreekt u eigenlijk?

De heer Van Ooteghem. — Men kan inderdaad vraagtekens plaatsen achter leningen in het buitenland, achter de oprichting van nieuwe staatsinstellingen, achter een uitgave van 35 miljard om 15 000 textielarbeiders te laten afvloeien. Vroeger investeerde men in nieuwe arbeidsplaatsen, nu investeert men 2,3 miljoen frank per verloren arbeidsplaats. Ik begrijp dan ook de kregelge reacties van de heer De Clercq die jarenlang belastingverlaging heeft geëist en nu machteloos moet toezien hoe met de hulp van de PVV de benzineprijs, de verkeersbelasting en talloze indirecte belastingen worden verhoogd. Veel

liberalen weten dat André Cools hen slechts in de regering dult om er zijn gewestvorming door te halen en vrezen dat zij in de herfst als nuttige idioten met lege handen voor de kiezers zullen staan.

De heer Wyninckx. — Spreek nu eens over het ontwerp.

De heer Van Ooteghem. — Terwijl ministers en partijvoorzitters onder elkaar kibbelen, stort onze sociale zekerheid in elkaar, lenen wij steeds meer geld in binnen- en buitenland en verteren wij het geld van onze kinderen en kleinkinderen. Nu horen wij plots geen liberale stemmen meer die absolute prioriteit eisen voor economische problemen.

Ik herhaal dat al onze inspanningen zinloos zijn wegens de onstabiele en de innerlijke verdeeldheid van de regering maar ook en vooral omdat er geen akkoord is over Brussel.

Geachte collega's, het kleinste kind weet dat een akkoord tussen de twee grote gemeenschappen van het land geen zin heeft en onbestaande is indien er geen akkoord is over Brussel. Wie gelooft dat men vóór oktober 1982 een oplossing zal vinden voor Brussel tijdens het pre-electorale jaar 1981, gelooft nog in sprookjes.

Waarom zou Wallonië als het zijn sinds lang verwachte gewestvorming krijgt en de dotaties, met andere woorden, als het de bevoegdheid krijgt zelf te beslissen wat het met zijn geld maar ook met een gedeelte van het Vlaamse geld zal doen, instemmen met een volwaardig medebeheer van de Vlamingen te Brussel?

Minister Moureaux zou wel eens gelijk kunnen krijgen als hij zegt: «Brussel in de koelkast stoppen, is de Vlamingen in de diepvriezer plaatsen.» Nochtans is er voor Brussel geen andere oplossing dan het gemeenschappelijk beheer door Vlamingen en Walen op volledige voet van gelijkheid. Brussel hoeft geen gewest te zijn. Bonn is in de Westduitse Bondsrepubliek immers ook geen Bundesland, maar gewoon de hoofdstad van heel de republiek. En Bonn vaart daar niet slecht bij.

De heer Wyninckx. — Tien minuten!

De heer Van Ooteghem. — Mijnheer Wyninckx, de Voorzitter zal wel beslissen hoelang ik mag spreken. Ik heb twintig minuten spreektijd gevraagd en ik zal die spreektijd respecteren, als u mij niet voortdurend onderbreekt.

M. Delmotte. — Le porte-parole de votre groupe rappelle souvent au respect du règlement. Essayez de vous y conformer également. C'est M. Jorissen qui a fait la leçon et pas nous.

De heer Van Ooteghem. — Onze Franstalige landgenoten mogen niet vergeten dat Brussel oorspronkelijk een Vlaamse stad was, dat Brussel steen voor steen werd opgebouwd door Vlaamse metselaars, Vlaamse timmerlui en Vlaamse stukadoors, dat de Brusselse administratieve sector en dienstensector worden rechtgevoerd door Vlaamse tweetalige bedienden en ambtenaren, door Vlaamse vertalers en tolken, door Vlaamse spoorwegaarbeiders en brievenbestellers. Brussel zou ineenstorten zonder de hulp van de tweetalige Vlamingen. Brussel mag niet vergeten dat het ook voor een groot gedeelte van het Vlaamse belastinggeld afhankelijk is. Het enige dat wij nu in de plaats krijgen is het Brusselse huisvuil dat met of zonder vergunning kwistig wordt rondgestrooid in het Vlaamse land.

Wat wij aan 434 en ook 435, want ze zijn onverbreekelijk verbonden, verwijten is dat ze geen antwoord geven op fundamentele Vlaamse eisen: geen volwaardig medebeheer voor de Brusselse Vlamingen; geen definitieve begrenzing van Vlaanderen; geen splitsing van de kiesarrondissementen Brussel en Halle-Vilvoorde; geen provincie Vlaams Brabant; geen oplossing voor de sociale gevolgen van de repressie; wel nationale voogdij over de gebieden met een speciaal taalstatuut; behoud van de getrukeerde agglomeratieraad; geen oplossing voor de Schelde-Maasverdragen; geen oplossing voor het Duitstalig gebied dat als het ware in het Waalse gewest wordt ingelijfd.

Ondertussen probeert men de Vlamingen wijs te maken dat de driedelige gewestvorming is begraven. Niets is minder waar: de Brusselse gewestregering bestaat, blijft bestaan en neemt elke dag beslissingen. Het Brussels gewest is in talloze nationale instellingen als een volwaardig gewest vertegenwoordigd en daar maakt men geen einde aan. Wat men ons nu voorschotelt is zeker geen tweeledig federalisme, is ook geen federalisme «tout court». Hoe durft men van federalisme spreken als een gemeenschap niet bevoegd is voor eigen havens, eigen wegen, eigen dijken, als het Vlaamse en het Waalse volk niet bevoegd zijn voor buitenlandse handel, niet bevoegd zijn voor een eigen energiebeleid; als Vlaanderen en Wallonië geen fundamentele bevoegdheid hebben inzake een eigen industrieel beleid, geen fundamentele bevoegdheid inzake de bestrijding van de werkeloosheid;

geen bevoegdheid inzake stedelijk of regionaal vervoer; niet bevoegd inzake de planwinst en de planschade? De heer Pede zal mij zeker niet tegenspreken als ik zeg dat de planwinst naar Wallonië gaat en de planschade naar Vlaanderen. Hoe durft men van federalisme spreken als er geen splitsing is van de departementen van Openbare Werken en Verkeerswezen? Er is dus een verdere scheeftrekking van het investeringsprogramma van de openbare werken ten nadele van Vlaanderen...

De heer Wyninckx. — Scheeftrekking van het reglement!

De heer Van Ooteghem. — ... daar waar de belastingopbrengsten en dus ook de opbrengsten van de verkeersbelasting hoofdzakelijk uit het Vlaamse land komen. Zonder de havens en de luchthavens bedroegen in de planperiode 1976-1980 de investeringen voor openbare werken in Vlaanderen amper 44,3 pct.; de havens en luchthavens, dus de nationale materie, inbegrepen slechts 51,7 pct.

In de planperiode 1976-80 waren de minderruitgaven voor Vlaanderen 23 miljard, havens inclusief, terwijl de budgettaire voorzieningen voor Wallonië volledig werden uitgevoerd en voor Brussel met 5 miljard werden overschreden.

In de periode 1981-1985 zal het probleem zich nog scherper voordoen zonder dat Vlaanderen in staat zal zijn de opbrengst van de eigen belastingen in eigen streek te investeren.

De heer Wyninckx. — U spreekt al twintig minuten.

De heer Van Ooteghem. — Hoe kan men van federalisme spreken als Vlaanderen niet eens in staat zal zijn zelf een oplossing te geven aan de sociale gevolgen van de repressie? Daarom heb ik mij veroorloofd een amendement in te dienen om de oplossing van de sociale gevolgen van de repressie bij de persoonsgebonden materies te voegen. Door dit amendement aan te nemen kunnen de Vlaamse socialisten zich aansluiten bij de 11 juli-toespraak van voorzitter Boel van de Nederlandse cultuurraad en kunnen de christen-democraten zich scharen achter de oproep van de Belgische bisschoppen.

Als dit amendement wordt aangenomen, zal dit debat op zaterdagmorgen tenminste niet helemaal nutteloos zijn geweest. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De heer Wyninckx. — Indien u de spreektijd zou hebben in acht genomen, zouden wij misschien uw amendement hebben aangenomen. (*Gelach.*)

M. le Président. — La parole est à M. Bonmariage.

M. Bonmariage. — Monsieur le Président, Messieurs les Ministres, chers collègues, nous avons entendu hier, dans la soirée, un débat sur les problèmes de la démocratie, au cours duquel on a pris à partie un membre de mon groupe en lui demandant de considérer ce qui se passe en Bolivie et à Prague.

J'estime que le premier droit démocratique, à condition de ne pas énoncer de contre-vérités, est de pouvoir exprimer ce que l'on croit devoir dire.

Ce matin, dans le temps, trop bref par rapport à l'importance de la discussion, qui m'est imparti par le règlement — auquel je me sou mets néanmoins volontiers —, je reprendrai brièvement la problématique de la démocratie dans le cadre du projet, qui fait l'objet de nos débats.

Je voudrais rappeler d'abord que, pour permettre le dépôt du projet, notre charte fondamentale a dû être modifiée.

Certains collègues ont souligné hier qu'en révisant l'article 59bis, nous avions modifié l'article 107quater. En effet, vous le savez, depuis qu'a été introduite dans notre droit la notion de modification implicite d'un article de la Constitution par un autre, notamment celle de l'article 68 par l'article 59bis en ce qui concerne la capacité pour les communautés de traiter avec d'autres Etats, nous avons mis le doigt dans un engrenage dont nul ne sait où il peut nous conduire.

L'étanchéité totale, absolue, entre les articles 107quater et 59bis de la Constitution, qui avait été une des clés de voûte du pacte national des années 1970, a été rompue pour permettre le dépôt du projet que nous discutons aujourd'hui. Ce projet est jugé par les instances supérieures, gardiennes de notre Constitution, comme constitutionnel à condition que l'article 107quater de la Constitution soit respecté dans un délai raisonnable.

A la réflexion, un tel avis permettrait d'en arriver à dire que la liberté de la presse, par exemple, ou la liberté d'association existe, mais qu'elle peut être suspendue pour un délai raisonnable.

Sous la pression d'une majorité sûre de sa force, nous nous sommes engagés sur une voie dans laquelle ne subsistent plus de règles fondamentales, ni aucune garantie pour les droits individuels et ceux des minorités.

J'en viens au texte même dans lequel je ne relèverai que quelques points, les plus flagrants.

Dans la périphérie bruxelloise, cent mille citoyens résidant sur le territoire de la région flamande, sans parler des habitants des Fourons, sont privés des représentants qu'ils ont démocratiquement élus pour les défendre, dans les affaires désormais de la compétence des régions. S'ils s'agissait d'un individu, on parlerait de mort civile; ici, cent mille citoyens sont frappés de cette mort civile. On pourrait également dire que les élus sont privés du droit de représenter leurs électeurs.

De même, en ce qui concerne les populations résidant le long de la frontière linguistique, des engagements avaient été pris, tant du côté francophone — et solennellement! — que du côté néerlandophone, selon lesquels aucun accord n'interviendrait à défaut de solution pour les Fourons. Telle était bien la position des trois partis francophones au début de cette année.

Or, les Fourons sont désormais considérés comme appartenant à la région flamande et soumis aux décrets communautaires et régionaux flamands. Les habitants de cette région n'ont-ils donc pas d'importance aux yeux de ceux qui dominent notre pays?

J'aimerais également examiner rapidement la manière dont le texte qui nous est aujourd'hui proposé a été élaboré. Il le fut dans la précipitation. Plus de vingt-cinq dispositions ont dû être amendées en commission, notamment l'article qui prévoit que chaque conseil se réunit le deuxième ou le troisième mardi d'octobre. Ce texte ayant été rédigé par des représentants de la communauté flamande, on avait simplement perdu de vue l'existence de deux conseils pour la partie francophone du pays!

Nous aurons l'occasion de revenir sur les faiblesses du texte lors de la discussion des articles. Rappelons simplement quelques faits saillants illustrant la manière dont le projet a été discuté en commission.

On a déjà souligné un procédé difficilement acceptable: la décision de prolonger les séances, prise en début d'après-midi et communiquée en fin d'après-midi à l'opposition. Je ne m'y attarderai donc pas.

Ce qui me semble plus grave, c'est la déclaration faite à la presse par le Premier ministre, selon laquelle la fatigue à la fin de débats prolongés, souvent la nuit, était parfois nécessaire à l'élaboration de compromis. Dès le moment où l'on gouverne en tablant sur la fatigue des parties en présence pour obtenir un accord, on ne peut plus parler de système démocratique dont la base est le respect des personnes et le droit pour chacun de disposer de ses capacités tant intellectuelles que physiques, surtout lorsque l'avenir du pays est en jeu.

Je voudrais enfin poser quelques questions précises au gouvernement.

Le ministre des Réformes institutionnelles a souligné dans son exposé introductif, que la nouveauté essentielle n'était pas tant le projet de loi spéciale, dit projet 434, mais plutôt le projet de loi ordinaire, notamment en ce qui concerne le financement.

L'article 4 du projet de loi ordinaire fixe les crédits globaux pour les matières culturelles et personnalisables, c'est-à-dire ceux qui doivent être utilisés pour permettre l'exercice des compétences prévues à l'article 59bis. Celui-ci prévoit en son § 6, que la loi fixe le crédit global mis à la disposition de chaque communauté et que ce crédit est établi en fonction de critères objectifs; à défaut de critères objectifs, les dotations sont égales. Cependant dans l'article 6 du projet de loi ordinaire il est prévu que la répartition s'effectuera à raison de 55 p.c. pour la communauté flamande et de 45 p.c. pour la communauté française. Le gouvernement peut-il nous dire comment il concilie les dispositions de sa loi et celles de la Constitution? En clair, sur la base de quels critères objectifs, cette proportion a-t-elle été fixée? N'y a-t-il pas erreur et ne doit-elle pas être de 50/50?

Par ailleurs, le Conseil d'Etat précise dans son avis: «Le délégué du gouvernement confirme que la région flamande n'aura pas de budget propre.»

Comment le gouvernement concilie-t-il cet avis du Conseil d'Etat sur l'inexistence d'un budget propre à la région flamande avec les dispositions de l'article 107quater?

Enfin, le gouvernement peut-il informer l'assemblée sur les chiffres qui se cachent derrière la notion de besoins en fonction de laquelle seront fixés les crédits «dépenses culturelles — éducation nationale» prévus à l'article 9?

Je vous remercie, Monsieur le Président, de m'avoir permis de dépasser mon temps de parole de trois minutes. Nous aurons l'occasion de revenir de manière plus approfondie sur les lacunes du texte lors

de la discussion des articles. Nous n'y manquerons pas, étant donné l'extrême importance de ce projet essentiel pour l'avenir de la Belgique et de nos régions. (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Jorissen.

De heer Jorissen. — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren Ministers, geachte collega's, ik ben blij dat ik vermoedelijk de laatste spreker ben in dit debat. Ik hoor al zuchten van verlichting slaken.

Ik wil mij in de eerste plaats verbazen over mijn eigen grootmoedigheid, en dit als antwoord op de onderbrekingen van mijn goede vriend en collega Wyninckx, wanneer hij meent dat we deze discussie rekken. Ik wil doen opmerken dat wij vandaag bij het begin van dit debat hadden naar voren kunnen komen, het reglement in de hand, om aan de Voorzitter te verzoeken de bespreking te verdagen, gezien de geringe belangstelling van de meerderheid. U was met 75, Mijnheer Wyninckx. Pas ervoor op iemand te beschuldigen slechte bedoelingen te hebben.

Ten tweede wil ik de volgende opmerking maken: de essentie van een parlementair debat is de openbaarheid. Wij hadden een tweede keer op het podium kunnen komen om de verdaging te vragen, gezien de journalisten, behalve Belga, zouden weigeren vandaag en morgen aanwezig te zijn om het debat te verslaan. Er wordt dus een inbreuk gepleegd op een wezenlijk element van de democratie, de openbaarheid van de bespreking.

De heer Wyninckx. — Dat is de schuld van de pers.

De heer Jorissen. — Belga alleen is aanwezig. Die jongens offeren zich op, terwijl de journalisten thans kunnen doen wat wij zo graag zouden doen: lekker buiten in de zon liggen. (*Gelach.*)

Sta mij toe, na al hetgeen de collega's van mijn fractie hebben gezegd over het ontwerp zelf, mij te beperken tot enkele essentiële punten en marginale opmerkingen. Ik heb mijn *speech getimed* op zeven minuten omdat ik erop rekende, zelfs indien men mij zou onderbreken, maar tien minuten van uw tijd in beslag te nemen. Ik wil er evenwel aan toevoegen voor de leden van de meerderheid en de heer Wyninckx: pas op er ons van te beschuldigen de bespreking te vertragen of een paar minuten meer te spreken. U weet dat iedereen, volgens het reglement, bij elk artikel vijf minuten spreektijd kan vragen. Wanneer de oppositie bij elk artikel hiervan gebruik zou maken, komt dat neer op twee uur bespreking bij elk artikel. Mijn fractie zal dat alleszins niet doen.

De heer Wyninckx. — Wij hebben tijd.

De heer Jorissen. — Evenmin zullen wij duizend amendementen indienen. We trachten ons als behoorlijke oppositie te beperken, tot wat onze taak en onze plicht is.

Dit ontwerp, hoewel het op sommige beperkte terreinen een paar stappen vooruit doet, is vooral een alibi-ontwerp. Het gaat net ver genoeg om de heer Cools en de PS de mogelijkheid te geven in Wallonië te verklaren dat ze wat hebben bereikt, maar het ontwerp gaat bijlange niet ver genoeg om in Vlaanderen hoop of geestdrift op te wekken.

Men heeft terecht gesproken in onze partij van een federalisme van bijna 10 pct. Dit is nog aan de hoge kant genomen, opdat de meerderheid niet zou kunnen zeggen dat het misschien een half percent meer is. Het bewijst, wat men ook moge beweren, dat de unitaristische krachten in ons land sterker blijven dan de federalistische.

Een van de voornaamste kritieken op het ontwerp — en hier zijn we het eens met sommige Franstaligen al is het om tegengestelde redenen — ligt in het feit dat het te Brussel de knoop niet durft door te hakken.

Dit ontwerp is dus zeker geen Vlaamse overwinning, zoals sommigen het willen voorstellen. Wij weten dat men schijnoverwinningen tot overwinningen moet opblazen omdat reële overwinningen door de meerderheidspartijen niet kunnen worden behaald, daar ze de kracht missen om tegen de Brusselse en Waalse chantage op te kunnen.

Feitelijk laat men de Brusselse Vlamingen voorlopig als gijzelaars achter in de handen van de Brusselse francofonen.

Thans reeds worden deze Brusselse Vlamingen door de voorzitters van de Franstalige partijen onbeschaamd misbruikt om hun imperialistische dromen kracht bij te zetten. Dat hebben wij de jongste dagen meermaals gehoord.

Terwijl de Franstaligen zich lalsstarrig verzetten tegen elke vorm van tweetaligheid in Wallonië — of het nu Moeskroen, Komen of elders is — eisen zij onbeschaamd een steeds verdergaande tweetalig-

heid in de Vlaamse randgemeenten rond Brussel, en zelfs erbuiten, langsheen de taalgrens en in de Voerstreek. Het is eigenaardig. Het is een constante in de Belgische politiek die meteen de dubbele maatstaf aangeeft die door de Franstaligen wordt gehanteerd. Deze dubbele moraal maakt dat de Franstaligen in Vlaanderen alle krediet verliezen bij degenen die nog durven te denken en nog durven persoonlijkheid op te brengen.

In feite is hun houding zodanig beledigend voor elk redelijk mens dat elk gesprek met hen zou dienen te worden geweigerd, zo zij die dubbele moraal niet prijsgeven. Wat eveneens onaanvaardbaar is, is de dubbele maatstaf die de Franstaligen hanteren wanneer het gaat om de uitbreiding van de bevoegdheid van de gewesten tot het opruimen van de sociale gevolgen van de repressie. Waar zij bij herhaling luidkeels hebben geschreeuwd dat zij door de Vlamingen bevoogd worden, laat staan onderdrukt — u ziet hoe triest deze onderdrukte produkten eruit zien — matigen zij zich anderzijds aan, de Vlamingen te verbieden zelf te oordelen of zij bepaalde sociale gevolgen van de repressie al dan niet zullen opruimen in Vlaanderen.

Het kan niet zijn dat de Franstaligen zo dwaas zouden zijn niet in te zien dat zijzelf een dubbele logica hanteren. Zij gaan toch doorgaans prat op hun grote logica, niet alleen in verband met hun taal maar ook met henzelf. Wij stoten hier duidelijk op een van de constanten van hun politiek, namelijk de Vlamingen halsstarrig te weigeren wat zij vragen, zelfs al kost dit de Franstaligen niets, in de hoop dat de Vlamingen daarvoor een prijs zullen betalen. Het is een essentiële taktiek van de Franstaligen, waarvoor de Vlamingen nog geen tegenzet gevonden hebben. Hier kijk ik in de richting van onze goede collega, minister Chabert, maar hij heeft de zaal verlaten. Ik kijk dus naar een vriend, — want ik ben steeds fier een minister mijn vriend te kunnen noemen! Wanneer ik hem en anderen echter zie, denk ik dat zij te goedhartig zijn om tegen de Franstaligen op te tornen. Deze constante van de politiek van de Franstaligen moet evenwel op de gepaste wijze worden onderkend en tegemoet getreden. De andere constante in hun politiek is bepaalde verworvenheden van de Vlaamse politiek waarvoor flink werd betaald, steeds opnieuw in twijfel te trekken en hun gegeven akkoord te breken. Hiermee bedoel ik dat de Vlamingen de taalwetten hebben gekregen, die ze duur hebben betaald. De Franstaligen echter weigeren nu die taalwetten toe te passen te Brussel, Moeskroen of Komen. En ik bedoel hier ook de Voerstreek, waarvoor wij met Komen en Moeskroen hebben betaald. De Franstaligen blijken echter niet vies gevallen te zijn voor gelijk welk bondgenootschap, al is het met neo-fascisten.

M. R. Gillet. — *Pauvres petits Flamands, va!*

De heer Jorissen. — De Franstaligen gaan uit van de meerwaardigheid die in de 18e eeuw heerste en van de visie dat de mens overwicht moet hebben op wat zij met minachting de bodem noemen. Maar de Waalse bodem is heilig. Dat is alweer de dubbele moraal. In Moeskroen en Komen mag geen Vlaamse school worden opgericht, mag geen tweetaligheid zijn, mogen de Vlamingen geen rechten hebben. Die bodem mag niet bezoedeld worden door de Vlamingen die Vlaamingen willen blijven.

Vandaar hun hardnekkigheid en hun verzet tegen de Vlaamse school te Komen en de intimidatie die zij, de kampioenen van de vrijheid, gebruiken tegen de Vlaamse ouders aldaar, die zo vermetel zijn voor hun kind te vragen, wat de Franstaligen couraunt eisen voor hun kinderen in de omgeving van Brussel of in de Voerstreek. En de Franstaligen eisen dit niet alleen, ze hebben het ook gekregen.

Zo dit ontwerp niet verder gaat dan het thans strekt, is dit onder meer de schuld van de ideeëngespletenheid bij vele Franstaligen. Deze dubbelzinnige mentaliteit bemerken wij eveneens in hun houding tegenover de Duitse Belgen. Waar zij als Waalse minderheid de opheffing van hun minderheidsstatuut opeisen tegenover de Vlaamse meerderheid, daar weigeren zij hetzelfde te doen met de Duitstaligen. Gisteren hebben wij hier gehoord dat de Vlamingen overal de pariteit eisen waar zij in de minderheid zijn en zij die niet willen geven waar zij een meerderheid vormen. Welnu, het kan misschien juist zijn dat de Vlamingen dat eisen, maar alleszins is het juist dat de Franstaligen de pariteit hebben gekregen waar zij in de minderheid zijn. Zo hebben zij de pariteit in de regering en in de rangen van de hogere ambtenaren in dit land, terwijl de Vlamingen, waar zij in de minderheid verkeren, misschien te Brussel, deze pariteit niet hebben, of indien zij de pariteit wettelijk wel hebben, deze niet wordt toegepast en de wet schandelijk en straffeloos wordt gesaboteerd.

Waar zij echter hetzelfde beginsel zouden moeten huldigen tegenover de Duitstaligen ziet men weer hun dubbele maatstaven, hun dubbele moraal. Zo ik niet zou willen vermijden hen te beledigen, zou ik bijna durven te spreken van hun schijnheiligheid.

Het zal overigens de schande blijven van de Vlamingen dat zij de kleine groep Duitstaligen aan dat Waalse imperialisme hebben prijsgegeven, want het zal niet een gebrekkige cultuurautonomie zijn die dat kan of zal beletten.

De heer Daulne. — Lassen Sie doch die Deutschsprachigen in Ruhe. Sie möchten sich mit Ihren eigenen Angelegenheiten beschäftigen!

De heer Jorissen. — Mijnheer Daulne, u bent een Waal die toevalig in Eupen woont. Ik wens u hulde te brengen voor het feit dat u reeds behoorlijk Duits hebt geleerd maar u meent toch niet dat u al die Duitstaligen vertegenwoordigt! Neem van mij aan dat ik deze mensen voldoende ken, veelvuldige telefoongesprekken en ook persoonlijke gesprekken met hen voer om te weten dat op degenen die het aandurven persoonlijkheid te hebben en zich niet laten doen, reeds tientallen jaren druk wordt uitgeoefend en dat zij voor Nazi's werden en worden uitgemaakt omdat zij Duitsers zijn. Dit alles wordt gedaan in de hoop hen monddood te maken en hun democratisch recht op vrije meningsuiting te onderdrukken. U zou moeten beschaamd zijn aan zo een spel te hebben deelgenomen!

Op diezelfde dubbele moraal steunen de nog levende krachten van het unitarisme in hun poging om, hoe dan ook, de machten zoveel mogelijk centraal te houden. Dit zien wij alvast in dit ontwerp in verband met de residuaire bevoegdheid die centraal blijft. Zo het ontwerp niet helemaal een dode mus is, dan is het toch maar een nog niet volle kinderhand en men weet dat een kinderhand gauw is gevuld.

Gezien de slechte wil van de Franstaligen met hun dubbele moraal en de laktheid van de Vlamingen uit de regeringspartijen zal dit ontwerp in Vlaanderen slechts een ruk naar het radicalisme tot gevolg hebben. Ik denk dat, uiteindelijk beschouwd, dit de enige verdienste van dit ontwerp zal blijven. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Vanderpoorten.

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, nadat wij gisteren de hele dag en vanmorgen nog gedurende bijna een uur de algemene bespreking over het ontwerp 434 hebben meegemaakt, meen ik dat bij het einde van deze algemene beraadslaging de regering haar standpunt moet laten kennen onder meer in verband met een aantal geformuleerde opmerkingen, opmerkingen en vragen.

Mijn collega van Binnenlandse Zaken en Institutionele Hervormingen, de heer Philippe Moureaux, zal eveneens antwoorden verschaffen en de visie laten kennen die bij de regering heeft voorgezeten voor het uitwerken, in de eerste plaats, van de artikelen van de Grondwet die ondertussen door het Parlement zijn aangenomen en, in de tweede plaats, van de ontwerpen 434 en 435. In de Kamer van volksvertegenwoordigers is dit ontwerp inmiddels ontwerp 619 geworden. Maar, ik meen dat ik mij vooraf moet kwijten van een plicht. De plicht die erin bestaat Mevr. Pétry, als verslaggeefster, en de heer André, als verslaggever van dit ontwerp, namens de regering en ook persoonlijk te danken voor de manier waarop zij zich ter beschikking hebben gesteld van de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Institutionele Hervormingen en van de Senaat om een uitstekend verslag voort te brengen van de besprekingen die daar plaats hebben gehad en die niet altijd, wij erkennen het graag, in gemakkelijke omstandigheden zijn verlopen. Hun verdienste voor de wijze waarop zij zich van hun taak hebben gekweten is er des te groter om. Ik hoop dat dit verslag en de orale inbreng die de rapporteurs tijdens dit debat nog zullen leveren op sommige punten, verhelderend zullen zijn voor de leden van de Senaat.

In dezelfde dankbaarheid wil ik betrekken, al de personen, ambtenaren en leden van het personeel die ons gedurende de duur van de werkzaamheden van de commissie op zulke nuttige, voortdurende en altijd hoffelijke wijze hebben bijgestaan. Ook de leden van de commissie verdienen onze dank, ongeacht tot welke geleding zij behoren, meerderheid of minderheid. In een parlementaire democratie moet het spel normaal kunnen worden gespeeld, eerlijk kunnen worden gespeeld en met inachtneming van datgene wat wij als parlementsleden wensen te bereiken met het oog op het verwezenlijken van de opdrachten die de onze zijn.

Ik weet dat er geklaagd is over het werkritme dat werd opgelegd en dat niet het normale ritme is dat in het Parlement wordt gevolgd. Maar het ontgaat niemand dat wij vandaag en de volgende dagen staan voor de uitvoering van de grote dubbele uitdaging waarmee de regeringsverklaring, die hier is afgelegd door de Eerste minister, is aangevat. Sta mij toe, geachte collega's, die woorden even in herin-

nering te brengen: «De regering stelt zich aan u voor op een bijzonder moeilijk moment in de geschiedenis van ons land. Wij moeten tegelijk het hoofd bieden aan een vertrouwenscrisis tussen de gemeenschappen en de gewesten en aan een economische crisis die blijft aanslepen. Ook op het internationale vlak zijn er veel redenen tot bezorgdheid. De regering onderschat geenszins de omvang van de moeilijkheden waarmee het land wordt geconfronteerd. Zij is echter vastbesloten vlug, vastberaden en coherent op te treden om het vertrouwen te herstellen en haar dubbele, prioritaire opdracht te verwezenlijken: de werkverschaffing, de beveiliging van de sociale zekerheid, het economisch herstel en de beheersing van de openbare financiën.»

Dames en Heren, wij moeten niet veel tremolo's gebruiken om te illustreren dat die realiteit, helaas, nu nog bestaat en dat wij ons in het kader van de opdracht van het Parlement en van de regering in een parlementaire democratie dubbel zullen moeten zetten, willen wij het schip drijvend houden en opnieuw volledig zeewaardig en zeevaardig maken.

Daarvoor zijn inspanningen en de intellectuele en fysieke inbreng van elkeen vereist.

Ik wil die uitdaging, die ons allen en mij persoonlijk is gesteld, in volle overtuiging en vitaliteit tegemoet treden. De astrologen, die ik soms consulter in ogenblikken van vertedering,...

De heer Jorissen. — Dat is mooi!

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — ...zeggen dat ik een man ben,...

De heer Jorissen. — Een maagd!

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — ...tegelijk behept met weemoed en levensvreugd. Het eerste kenmerk is een persoonsgebonden aangelegenheid, het tweede kenmerk is plaatsgebonden. (Gelach.) Mijn geboorteplaats, Lier, is gekenmerkt door speelsheid, zonder enige vorm van liederlijkheid, door ingetogenheid en, bij velen, door innige vroomheid. Op een ogenblik in mijn leven waarop ik mij zou kunnen bezighouden met aangelegenheden die minder verantwoordelijkheid vergen en minder krampachtigheid veroorzaken, heb ik mijn medewerking, hoe bescheiden ook, en heeft ook de partij waartoe ik de eer heb te behoren, haar medewerking toegezegd aan de verwezenlijking van het regeringsopzet. Dat mochten wij immers niet weigeren. In de huidige economische, sociale, budgettaire en communautaire situatie moeten wij de uitspraak van wijlen President Kennedy in herinnering brengen: «De burger moet zich niet alleen afvragen wat het land voor hem kan doen, maar hij moet zich ook afvragen wat hij voor het land kan doen.» Deze uitspraak getuigt van wijsheid, edelmoedigheid en redelijkheid.

Ieder van ons kan ertoe bijdragen om het zo noodzakelijke vertrouwen te herstellen. Wij moeten dat doen met zin voor en in het besef van de huidige toestand. Het realisme waarvan wij blijk moeten geven, steunt op motieven die de huidige meerderheid hebben bezielde om een regeerakkoord te sluiten. Dat regeerakkoord is in volle klaarheid tot stand gekomen. In het verslag van Mevr. Pétry en de heer André bij wetsontwerp 434 is een verklaring van de Eerste minister opgenomen die ik hier in herinnering wil brengen. De Eerste minister zegde dat de staatshervorming tijdens de jongste regeringscrisis en bij de vorming van de nieuwe regering opnieuw het onderwerp is geweest van principiële onderhandelingen *ab ovo*. De formateur stelde zeer duidelijke en fundamentele vragen over de staatshervorming aan de zes partijen die deelnamen aan de besprekingen. Deze vragen hadden betrekking op alle onderwerpen die thans in het wetsontwerp 434 en het oude ontwerp 435 voorkomen. Zij gingen over de samenstelling van de raden, over de samenstelling van de executieven, over de plaats van de executieven, over de manier van financiering, over de bevoegdheden en over de belangenconflicten. Deze lange rij van vragen werd door de participanten aan het regeringsberaad op een ondubbelzinnige wijze beantwoord. Op basis hiervan kwam zeer spoedig een consensus tot stand, zo staat in het verslag, over al die fundamentele vragen, behalve over de oplossing van het probleem Brussel. De onderhandelaars verkregen bovendien dat de informatie over de eventuele oplossingen en over het verloop van de onderhandelingen niet alleen werd verstrekt aan de partijinstanties, maar tevens werd verruimd tot de parlementsfractionen.

De Eerste minister zegde er diep van overtuigd te zijn dat nooit zo'n ruime consensus is bereikt als tijdens de jongste onderhandelingen over de vorming van een regering en de hervorming van de Staat. Dat moeten wij in ons geheugen prenten.

Verschillende sprekers hebben hier onderstreept dat het ontwerp 434 het meest verregaande is dat ooit werd ingediend sedert de herziening van de Grondwet in de jaren 1968 tot 1970 en de uitvoeringswetten van 1971.

Het steunt op grondwettelijke bepalingen die onlangs door het Parlement werden aangenomen, de artikelen 3ter, 26bis, 28, 59bis, en 108 van de Grondwet. Zopas heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers zich beziggehouden met de artikelen 107ter, 110, 111 en 113 die eerstdaags in de Senaat zullen worden behandeld.

Het is mij opgevallen hoe in dit debat vele sprekers hebben gewezen op eventuele gevaren voor de toekomst. Ik heb evenwel niet gehoord dat iemand hier zou hebben gezegd dat wij in dit land rijp zijn voor separatisme. Niemand heeft gezegd dat te wensen, laat staan na te streven.

In eer en geweten durven wij zeggen dat de huidige ontwerpen beogen in Belgisch staatsverband de door de gemeenschappen nagestreefde autonomie tot stand te brengen.

Deze betrachting naar de grootst mogelijke autonomie voor de gemeenschappen en gewesten werd toch verwoord door vele soevereine instanties van de verschillende partijen die thans de meerderheid vormen en de regering steunen.

Ik zal niet hernemen wat de verslaggevers zo voorbeeldig en zo volledig deden, namelijk de punten aanstippen die wijzen op een belangrijke stap in de politiek gewenste richting, zoals de oprichting van de raden, de Vlaamse Raad, de Franse Gemeenschapsraad, de Waalse Gewestraad, van de executieven, het vastleggen in de artikelen 4, 5 en 6 van dit ontwerp van een reeks bevoegdheden met betrekking tot de culturele, de persoonsgebonden en de plaatsgebonden aangelegenheden, de beschrijving van de machten, de decretale macht die en grondwettelijk en wettelijk wordt verwezenlijkt.

Ieder van ons moet weten dat, wanneer het ontwerp 434 en het daaropvolgende ontwerp goedgekeurd zullen zijn er nog veel concertatie en overleg nodig zal zijn om deze aangelegenheid in de praktijk, op het terrein waar te maken. Er zullen ook nog veel besprekingen moeten plaatsvinden in het Parlement en in de bevoegde organen. Soms heb ik de indruk dat sommige collega's denken dat wij, eens deze ontwerpen goedgekeurd, verspreid zullen worden in onbekende oorden en dat er geen gemeenschappelijke taal meer zal bestaan, geen onderling overleg of geen begrip van de enen voor de noden van de anderen.

Op basis van mijn kennis door lectuur van wat er in andere federale Staten bestaat, weet ik dat Staten die gelden als voorbeeld van federale structuur ook het overleg een grote noodzaak is en een van de basiselementen voor de werking van die Staten. Overleg en concertatie zijn trouwens wezenlijke kenmerken van elke federale staatsstructuur. Wij die mede in een zelfde staatsverband zijn verenigd moeten het als onze plicht beschouwen om op grond van wederzijds begrip en eerbied, in het belang van de burgers die dit land bevolken, Nederlandstaligen en Franstaligen, Vlamingen en Walen, en van allen die deel uitmaken van het hoofdstedelijk gebied, maatregelen te treffen die voor hen dienstig zijn. Dit is de taak van een algemeen politiek beleid.

Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, in die geestesgesteldheid moeten wij de bespreking voortzetten van de artikelen van dit inderdaad zeer belangrijk ontwerp waarvan sommigen hebben gezegd dat het geen voorbeeld is van legistiek werk. Hoe zeer betreuren wij altijd voor ons zelf wanneer wij, na ons te hebben ingespannen, moeten vaststellen dat het resultaat van die inspanningen niet beantwoordt aan onze verwachtingen. Wij hebben dit werk echter gedaan met volle overtuiging en binnen de termijn opgelegd door de politieke omstandigheden.

Zoals verslaggeefster, Mevr. Pétry, in haar inleidende uiteenzetting heeft gezegd, heeft de commissie 43 zittingen gewijd aan dit ontwerp. Wij hebben dat gedaan in het besef dat wij niet alleen aan het Parlement maar vooral aan de burgers van dit land iets moesten kunnen voorleggen dat aanvaardbaar en leefbaar is.

De heer Seeuws heeft ons in zijn uiteenzetting zijn steun toegezegd en is tevens teruggekomen op een element waarover hij ook reeds had gesproken bij de behandeling van artikel 59bis van de Grondwet. Ik wens te bevestigen dat wat ik toen heb verklaard, volledig overeenstemt met de opvatting van de regering. Trouwens, ik durf verwijzen naar het verslag bij artikel 59bis van de heren Lindemans en de Stexhe waar wij op bladzijde 8 in het antwoord van de Eerste minister het volgende kunnen lezen: «Doordat paragraaf 7 van artikel 59bis in zijn huidige bewoordingen wordt gehandhaafd, vindt de toepassing ervan op de persoonsgebonden aangelegenheden haar grondslag in een grondwettelijke tekst. De ongewijzigde paragraaf 7 zal voortaan immers verwijzen naar de culturele aangelegenheden zowel als naar de persoonsgebonden aangelegenheden, bedoeld in de

nieuwe paragraaf 2bis. Bovendien is de alarmprocedure omschreven in de artikelen 4 tot 6 van de wet van 3 juli 1971 van ambtswege mede toepasselijk op de persoonsgebonden aangelegenheden, zonder dat daarvoor een nieuwe wet nodig is. »

Ik verwijs de heer Seeuws ook naar het verslag bij het ontwerp 434 waar op bladzijde 54 *in fine* eveneens wordt weergegeven wat ik bij de bespreking van artikel 59bis heb gezegd en vandaag nadrukkelijk wens te bevestigen.

Collega De Meyer heeft gisteren in zijn uiteenzetting — hij zal het mij niet kwalijk nemen wanneer ik dit zeg — niet veel goeds gezegd over ontwerp 434. Als ik mij goed herinner vindt hij dat dit ontwerp op niet veel lijkt en het de chaos en de anarchie bevordert en verzakt.

Dit is nu één van de tegenstellingen die in dit debat zijn naar voor gekomen. De ene beweert dat men veel te ver gaat in de regionalisering en vreest dat men dit niet zal kunnen in de hand houden. De andere is van oordeel dat het ontwerp niet veel betekent. Men geeft wat en neemt wat inzake bevoegdheden, en de financiële middelen vertegenwoordigen toch maar een klein deel van het geheel van de staatsbegroting. Voor de ene gaat men veel te ver, voor de andere niet ver genoeg! Ik meen dat wij de gulden middenweg hebben gevolgd. Eens de beginselen van dit ontwerp zijn uitgevoerd, zal men in de toekomst, rekening houdend met de evolutie, nog kunnen overgaan tot aanpassingen. Indien daartoe de politieke wil aanwezig is, want daarvan hangt alles af, zullen wij tot een goed resultaat komen. De heer De Meyer stelt voor het volk te raadplegen en heeft een wetsvoorstel ingediend ertoe strekkende deze volksraadpleging te organiseren. Wij hebben in de geschiedenis van ons land het systeem van de volksraadpleging slechts één keer toegepast. Het was geen groot succes, noch in de voorbereiding, noch in de ontwikkeling, noch in de afloop ervan.

Wij houden ons aan de beginselen van de parlementaire democratie. Wat hebben wij gedaan?

Wij hebben in oktober-november 1978 de volgende legislatuur als constituant aangeduid, waarna het kiezerskorps werd opgeroepen. De verklaring tot herziening van de Grondwet was zeer ruim en nu moeten wij als constituant gevolg geven — of niet — aan wat is opgenomen in de verklaring tot herziening van de Grondwet.

Wat ook het gevolg zal zijn in het verder parlementair verloop van het voorstel dat de heer De Meyer heeft gedaan, wij, leden van het Parlement, mogen onze verantwoordelijkheid niet ontlopen. Ik vraag mij af wat de bevolking zou zeggen indien wij als parlementsleden onze plicht niet zouden doen of ons onbekwaam zouden verklaren om te doen waarvoor wij verkozen zijn.

Wij hebben de jongste jaren in het Parlement veel gesproken over de noodzaak van een hervorming van het Parlement. Ik herinner mij dat wij in september of oktober 1977 onder leiding van de heer Vandekerckhove ons een weekend hebben teruggetrokken om na te gaan welke maatregelen dienen te worden genomen om het Parlement te revaloriseren, te revigoreren en om het meer middelen te geven om de taken te vervullen die aan het Parlement worden opgedragen in de altijd maar toenemende complexiteit en techniciteit van feiten en gebeurtenissen en in de grote mutaties die de moderne wereld ondergaat.

Ik herinner mij dat in de Kamer jonge verkozenen, de heren Schrans, Verhaegen en Vanvelthoven, een interpellatie hebben gericht tot de Eerste minister. Zij zegden dat zij zich vereenzaamd voelden in het Parlement en velden eraan toe: wij dachten dat wij wetgevend werk zouden kunnen doen maar wij stellen vast dat de middelen niet te onzer beschikking worden gesteld om het werk te doen dat wij nochtans met geestdrift en met alle nodige zorg willen verrichten.

Wij moeten blijven denken aan een herwaardering van het Parlement maar wij moeten vooral ook de noodzakelijke en dringende maatregelen nemen.

Daarom werd in de regeringsverklaring geschreven dat de werkverdeling tussen Kamer en Senaat het voorwerp moet uitmaken van bespreking in het Parlement. Ik hoop dat deze bespreking er zo vlug mogelijk zal komen en dat zij diepgaand zal zijn. Het is onze innige overtuiging — en indien nodig zal ik in eigen naam spreken — dat wij alles moeten doen om te trachten de grondbeginselen en de basis van de parlementaire democratie veilig te stellen; wij moeten de publieke opinie de zekerheid geven dat wat wij hier doen, gebeurt tot nut van het algemeen.

Mij heeft het bekommerd wanneer bij de wetgevende verkiezingen van 1978, 900 000 burgers hebben geweigerd hun stemplicht te vervullen of zich onttrokken hebben aan deze plicht. Naar rata van 25 000 stemmen per zetel is dit aantal goed voor 36 zetels in het Parlement.

Wij moeten ons hoeden voor het gevaar dat ons bedreigt. Sommigen spreken tamelijk lichtzinnig over alternatieve formules. Wij zijn niet enkel maar leden van het Parlement maar wij moeten ook de prerogatieven en de plichten van het Parlement in de hoogst mogelijke mate weten te verdedigen, voor ons en voor onze nazaten.

De heer Storme heeft een persoonlijke opmerking gemaakt. Hij beweert dat enkele artikelen niet helemaal stroken met de Grondwet. Ofwel heb ik slecht geluisterd, ofwel heeft hij deze artikelen niet vermeld.

De heer Storme. — Ik kom daar nog op terug.

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — Door mij in het ongewisse te laten, heeft hij mij een slapeloze nacht bezorgd waarin ik mij afvroeg: « Wat zal professor Storme mij, schamele student in de institutionele wetenschappen, komen voorhouden als zijnde ongrondwettig? » Woelend heb ik de artikelen van de Grondwet en van ontwerp 434 nog eens in mijn geheugen gehaald, maar ik heb niets gevonden. Mocht het toch zo zijn, dan zal ik trachten binnen de schamele perken van mijn mogelijkheden te antwoorden om in het examen van grondwettelijk recht van professor Storme te slagen. Ik hoop te slagen; een andere keer ben ik eens geslaagd, maar het was toen maar een kleine cursus! (Gelach.)

De heer Storme heeft gezegd dat de fusie van gemeenschap en gewest niet volwaardig is. Ik heb hier de gestencilde tekst van het advies van de Raad van State.

Uit die tekst op pagina 8 heeft de regering afgeleid dat aan de oorspronkelijke tekst 434 een wijziging moest worden aangebracht. Wij hebben als regering een amendement ingediend in de commissie. De commissie heeft langdurig over die aangelegenheid beraadslaagd. De tekst, zoals die nu voorkomt in het verslag over ontwerp 434, is het gevolg van de samenwerking van alle leden van de commissie. Hij werd aanvaard met 16 stemmen bij 1 onthouding. Wij menen dat wij op basis van het advies onze plicht hebben gedaan en dat wij op die manier gevolg hebben gegeven aan de opmerkingen die de Raad van State op dat punt heeft gemaakt. Op bladzijde 69 van het verslag van Mevr. Pétry staat trouwens: « Een ander commissielid meent dat twee opvattingen met elkaar in overeenstemming moeten worden gebracht: de opvatting die uitsluitend steunt op het advies van de Raad van State en de zienswijze die aan de bezwaren van de Raad van State tegemoet komt maar tevens de gewenste politieke oplossing wil bereiken. »

Dat was de sleutelzin die ik heb onderstreept in het verslag van Mevr. Pétry.

Om tijd te sparen zal ik op dit ogenblik — men mag dit derhalve niet beschouwen als een gebrek aan hoffelijkheid — niet ingaan op alle uiteenzettingen. Bij de bespreking van de artikelen zullen wij daarop terugkomen en, zoals reeds aangekondigd, zal de heer Moureaux ook zijn stelling laten kennen.

Ik heb met grote aandacht geluisterd naar wat de heer Van der Elst, die een van de veteranen is van de constitutionele arbeid, heeft gezegd, over het nog komende ontwerp waarvan in de Senaat nog geen studie werd gemaakt. Ik heb ook geluisterd naar de heren De Bondt en Lindemans en naar de andere sprekers, waarvan ik de namen heb opgeschreven.

Ik wens echter nog twee opmerkingen te maken naar aanleiding van de uiteenzettingen van de heren De Rouck en Van Ooteghem. Zij hebben, zoals het handige parlementsleden past, delen van uitspraken die ik in een andere functie, in andere omstandigheden en tegenover een ander publiek heb gedaan, rijkelijk geciteerd. Het siert hen dat ze goede lectuur hebben. In deze zachte winterperiode kan hen dat misschien enige geestelijke lavenis brengen. (Gelach.)

Ik wens niemand te kwetsen, daarom zal ik zelf geen verklaringen of bekendgemaakte brieven voorlezen of citeren. Ik heb eerbied voor alle goede bedoelingen, dus ook voor deze die destijds door de partij waartoe de heren De Rouck en Van Ooteghem behoren, werden geuit.

De heer Van Ooteghem wees op de noodzaak van normaal menselijk verkeer en was verontwaardigd dat in deze tijd vrouwen, kinderen en kleinkinderen aan hun lot worden overgelaten. Ik wens daarop te antwoorden dat de omstandigheden ons dwingen een wat versneld werktempo te volgen om het verhoopte resultaat te bereiken. Ik heb mij voorbereid, Mijnheer Van Ooteghem, op de beproeving geliefde wezens enige tijd te moeten missen. Ik draag in mijn linkervestzak foto's die ik, in de hoop dat ik daarvoor de tijd heb, nu en dan zal bekijken. Ik geef u slechts een goede raad, Mijnheer Van Ooteghem.

Met een foto kunt u doen wat u wilt: u kunt ze bekijken, strelen, kapotscheuren of op uw hart dragen.

De heer Van Ooteghem. — Mijnheer de Minister, ik heb ook een foto bij me.

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — Mijnheer Van Ooteghem, we zouden ze kunnen uitwisselen.

De heer Van Ooteghem. — Een foto strelen of een echte vrouw, dat is toch niet hetzelfde gevoel, Mijnheer de Minister.

De heer Vanderpoorten, Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen. — Mijnheer Van Ooteghem, ik kan ingevolge mijn menselijk aanpassingsvermogen doen wat nu moet worden gedaan, omdat ik kan leven met de herinnering aan reeds betoonde tederheid die ik in mijn leven zo menigvuldig heb mogen ondervinden.

Mijnheer Van Ooteghem en Mijnheer De Rouck, il begriep dat u de huidige minister van Institutionele Hervormingen wenst te herinneren aan wat hij vroeger, als leider van de oppositie, heeft gedaan. Er is maar één criterium dat men in het oog moet houden. Het is de graad van oprechtheid en van eerlijkheid die men bij het uitoefenen van zijn mandaat, in welke functie ook, tracht na te streven. Ik heb dat vroeger gedaan. Ik ben vertrouwd met de oppositie: op de 32 jaar dat ik politiek mandataris ben, heb ik 25 jaar doorgebracht in de oppositie. Dat is het enige waarvoor ik mijn jubileum zou kunnen vieren. Ik heb mij dus aangepast aan die noodzakelijkheid, zowel in de gemeenteraad, als in de provincieraad, de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat. Ik weet dat men in de oppositie ook gebonden is door de regels van deontologie en door de regels die erin bestaan tot nut van het algemeen deze oppositie te voeren.

Mag ik tussen haakjes, als voorlichting en voor zover als nodig, eraan herinneren dat ik bij het ontwerp nr. 261 zes amendementen heb ingediend, die alle met evenveel klank werden verworpen? Ik heb mij neergelegd bij de beslissing van de meerderheid. Mocht de huidige oppositie, in de komende dagen, onder het waakzaam oog van al onze voorgangers, een zelfde houding aannemen, dan zouden we dat kunnen rekenen als een winstpunt voor onze parlementaire werkzaamheden.

Dames en Heren, ik dank u voor de aandacht die u mij heeft willen betonen. Ik wens u voor het volgende verloop van ons debat een goede samenwerking toe. *(Levendig applaus op de banken van de meerderheid.)*

M. le Président. — La parole est à M. Philippe Moureaux, ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles.

M. Ph. Moureaux, Ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, je désire tout d'abord m'associer à ce que vient de dire mon collègue le ministre de la Justice à l'égard des rapporteurs qui ont effectué un travail remarquable qui, je l'espère, aura tout son poids dans l'avenir si le projet de loi dont nous discutons est adopté.

Je remercie aussi le personnel du Sénat qui, dans des conditions parfois difficiles, a toujours été et est toujours à la tâche.

Beaucoup de questions, dans ce débat, ont trait à des articles précis du projet de loi. Le gouvernement ne va pas répondre ce matin à toutes les questions. Il se réserve d'intervenir lors de l'examen des articles.

Avant d'entamer cet exposé, au cours duquel j'essaierai de relever les éléments majeurs développés par une partie de l'opposition ou même par l'opposition dans son ensemble, je vais m'efforcer de répondre à quelques interventions.

A M. de Stexhe, je dirai qu'il est évident que la reconnaissance des pouvoirs communaux ne peut en aucun cas être mise en cause par le projet de loi actuel.

En transférant des pouvoirs aux communautés et aux régions, nous ne voulons évidemment pas reconstituer un centralisme jacobin au niveau régional ou au niveau communautaire. Ce serait totalement contraire à la philosophie même des projets qui vous sont présentés.

Pour les provinces, à une exception près, les choses restent inchangées, en attendant un large débat parlementaire. Le seul élément, nouveau, vous le connaissez: c'est la suppression du pouvoir fiscal et ceci pour éviter qu'il y ait quatre niveaux de fiscalité.

Pour le reste, comme M. le Premier ministre l'a confirmé explicitement en commission, l'accord de gouvernement ne contient aucune

option quant au fond. Le débat reste ouvert. Et, M. le ministre de la Justice vient de le dire, il en va de même pour le Sénat.

En ce qui concerne la concertation entre la région wallonne et la communauté française, qui, Monsieur de Stexhe, vous l'avez rappelé, est prévue à l'article 77 de ce projet de loi, je vous répondrai que non seulement elle est prévue mais que dès aujourd'hui, dans la phase immédiate de la régionalisation, elle est déjà entrée en vigueur. En effet, les exécutifs de la région wallonne et de la communauté française ont déjà conclu des accords de principe, non seulement au sujet de leur coopération, mais aussi en ce qui concerne la mise sur pied de certains organes administratifs communs.

Je tiens à confirmer à M. Wathelet que le projet à majorité simple, déposé mais modifié sur le bureau de la Chambre, n'implique aucun changement dans les intentions du gouvernement, qui estime indispensable de confier à une haute juridiction indépendante le soin de régler les conflits de compétence.

Avant d'entamer un exposé plus systématique, je voudrais, à titre personnel, répondre aux nombreuses interventions faites, tant en commission qu'en séance publique, par M. De Meyer.

L'honorable M. De Meyer représente, à mes yeux, un type d'homme que je connais bien pour l'avoir rencontré dans les facultés universitaires que je fréquente aussi pour des raisons professionnelles.

Apparemment sceptique, M. De Meyer, en réalité, brûle de convictions aristocratiques. Il propose de faire directement appel au peuple; j'en déduis qu'il ne croit plus au régime représentatif. Et sans doute n'y a-t-il jamais beaucoup cru.

La méthode référendaire consiste souvent à faire passer les idées de quelques-uns, qui se croient les aristocrates de l'intelligence, à travers l'intelligible et la fausse légitimité des questions posées au peuple.

Monsieur De Meyer, en vous voyant et en vous entendant, je pense souvent à Marcel Proust.

M. De Meyer. — Merci!

M. Ph. Moureaux, Ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles. — Comme lui, vous pensez certainement que les faits ne pénètrent pas dans l'univers où vivent nos croyances. Je pense, au contraire, que l'action des hommes peut permettre de surmonter les difficultés que nous pose aujourd'hui la conjonction d'une crise nationale et d'une crise économique.

Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, mon intervention concernera trois points politiques importants qui ont été soulevés, à de nombreuses reprises, au cours de cette discussion générale.

Il s'agit tout d'abord de l'absence, dans le projet, de dispositions relatives à la région bruxelloise, ensuite du problème de l'application des matières personnalisables à Bruxelles, et enfin de l'étendue des compétences régionales.

L'opposition, dans son ensemble, a critiqué le projet en ce qu'il n'organise pas le fonctionnement de la région bruxelloise. Deux thèmes essentiels ont été développés: l'inconstitutionnalité du projet par rapport à l'article 107^{quater} et la discrimination dont fait l'objet la région bruxelloise par rapport aux deux autres régions.

Je ne crois pas qu'il soit encore nécessaire de revenir sur l'objection d'anticonstitutionnalité; d'une part, parce que ce sujet est suffisamment évoqué dans l'avis du Conseil d'Etat et, d'autre part, parce que les réponses données en commission par le gouvernement à ce propos sont reprises de manière très précise dans l'excellent rapport de Mme Pétry et de M. André.

J'aborderai, par contre, plus longuement l'aspect politique du problème.

Le projet qui vous est soumis ne comporte pas, c'est vrai, de dispositions pour la région bruxelloise. Nous devons admettre qu'il s'agit là d'un vide regrettable, et que je regrette particulièrement en tant que Bruxellois. Mais il importe de dire, et je le redirai autant de fois qu'il le faudra, que ce vide résulte d'une situation politique dont la nature et les causes ont déjà été évoquées à cette tribune et qui ne nous autorise pas à ne rien faire pour les deux grandes communautés ainsi que pour les régions wallonne et flamande. Il est faux, d'ailleurs, de prétendre que le gouvernement institue le vide en ce qui concerne la région de Bruxelles. Je tiens, en effet, à rappeler que seront intégralement maintenues, pour Bruxelles, toutes les dispositions existantes, et notamment toutes celles approuvées par les gouvernements précédents.

La région bruxelloise conservera un exécutif propre, doté de toutes les compétences prévues dans la loi coordonnée du 20 juillet 1979 ainsi que dans ses arrêtés d'application.

Sera aussi maintenue l'existence d'un budget propre à la région bruxelloise.

L'existence formelle du ministère de la Région bruxelloise n'est pas remise en cause. Ce ministère sera organisé en même temps et sur base des mêmes services que les ministères des deux autres régions.

M. R. Gillet. — Il ne manquerait plus que ça !

M. Ph. Moureaux, Ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles. — Outre son ministère, Bruxelles aura aussi, comme les deux autres régions, ses propres parastataux régionaux.

La région bruxelloise sera représentée dans les organes de gestion des institutions nationales publiques de crédit. Elle sera aussi associée à la conception de divers aspects de la politique nationale.

Enfin — il s'agit d'un point que j'aborderai plus en détail dans un instant — il faut encore insister sur le fait que l'article 5 du projet donne à la communauté française, comme à la communauté flamande, la possibilité d'intervenir dans la région de Bruxelles pour l'ensemble des matières personnalisables.

Il est donc faux de parler de vide, de page entièrement blanche, à propos de Bruxelles. Il est tout aussi injuste de parler de refus de traiter le dossier bruxellois et de prêter au gouvernement l'intention de renoncer à l'organisation d'institutions normatives et exécutives propres à cette région.

Je tiens au contraire à redire ici, comme le Premier ministre l'a déjà fait à plusieurs reprises, la ferme volonté du gouvernement d'entamer, dès l'automne prochain, la préparation et l'élaboration, en vue du dépôt au Parlement, d'un projet de loi destiné à régler l'ensemble du problème bruxellois.

Au cours du débat relatif à la révision de la Constitution qui a eu lieu récemment dans cette même assemblée, la notion de « délai raisonnable » contenue dans l'avis du Conseil d'Etat a donné lieu à certaines remarques ironiques, tant d'ailleurs du côté francophone que du côté néerlandophone.

En ce qui me concerne en tout cas, je n'ai nullement l'intention d'ironiser à propos de cette notion. Au contraire, je considère que le succès de ce gouvernement est en grande partie liée au respect de ce délai raisonnable. Il s'agit là, pour moi, d'une évidence.

J'ajoute que deux faits ne peuvent être perdus de vue en ce qui concerne le règlement de la question bruxelloise.

Le premier, c'est que le texte des articles nouveaux de la Constitution qui viennent d'être adoptés par le Parlement, est rédigé de telle sorte qu'aucune voie n'est fermée et qu'au contraire, toutes les solutions peuvent encore être envisagées.

L'exemple le plus caractéristique de ce fait me paraît être le texte nouveau de l'article 59bis qui, en ce qui concerne les matières personnalisables à Bruxelles, laisse le champ libre à toutes les possibilités.

Le deuxième fait que je voudrais souligner, c'est le nombre et la diversité des données qui entreront en ligne de compte pour la définition de la problématique bruxelloise. Ce nombre et cette diversité permettent de penser qu'il est réellement possible d'entamer une négociation équilibrée à propos de cette matière.

J'ajoute que le non-règlement du problème bruxellois constituerait à la fois un péril grave pour l'avenir du pays et une très mauvaise chose pour nos deux grandes communautés en général, et particulièrement pour Bruxelles.

Ces dangers, lourds de conséquences pour notre avenir commun, doivent être médités par chacun d'entre nous. Ils doivent nous inciter — et particulièrement la majorité — à rechercher ensemble une solution juste et équilibrée.

Le gouvernement est pour sa part convaincu qu'il est possible, grâce à l'acquis que constituera le vote du projet 434, de créer les conditions politiques et psychologiques indispensables à une discussion sereine et volontariste du problème bruxellois.

Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, accorder à nos deux grandes communautés l'autonomie qu'elles réclament, accorder à la région wallonne les institutions, les pouvoirs et les moyens auxquels elle aspire depuis tant d'années, ce n'est pas retarder la solution du problème bruxellois. C'est, au contraire, poser des jalons sinon décisifs du moins importants, vers cette solution.

J'en arrive au deuxième point que j'évoquerai plus longuement.

En ce qui concerne le problème des matières personnalisables à Bruxelles, le gouvernement a déjà eu l'occasion, ici même, au cours du débat qui a précédé l'adoption des modifications de l'article 59bis de la Constitution, de répondre à diverses craintes relatives à la discrimination.

Il a également précisé un certain nombre de notions importantes : la notion d'organisation, la notion d'institution, la notion d'institution unicommunautaire.

Le ministre de la Santé publique répondra aux interventions les plus importantes et les plus pragmatiques lors de la discussion de l'article 5. Le gouvernement déposera, conformément à ce qu'il avait annoncé, un amendement visant à introduire dans le projet 434 une disposition analogue à celle qui figure dans la loi du 21 juillet 1971 sur l'autonomie culturelle.

Cette disposition donne aux institutions compétentes dans les matières personnalisables et situées sur le territoire d'une autre communauté, la garantie du maintien de la situation d'agrégation et de subside d'ici qu'était la leur au premier janvier 1980.

Mais je voudrais m'attacher plus spécialement, si vous le permettez, à deux objections fondamentales qui ont été faites au projet : d'une part, l'absence de règle de non-discrimination à Bruxelles ; d'autre part, la possibilité qui est donnée, dans cette même région, de mener trois politiques différentes portant sur les matières personnalisables.

En ce qui concerne le problème de la non-discrimination sur le territoire de Bruxelles, il ne me paraît pas inutile de remettre, une fois encore, clairement les choses au point. Pour ce faire, j'examinerai successivement la situation des personnes, des institutions unicommunautaires, des institutions bicommunautaires.

Sur le territoire de Bruxelles, le décret ne peut jamais s'appliquer directement aux personnes. Il ne peut donc, en aucun cas, être pour celles-ci la cause directe d'une discrimination.

En ce qui concerne les institutions bicommunautaires, il est exact que, s'adressant à deux catégories de citoyens, elles seraient théoriquement en mesure, dans leurs activités pratiques, d'établir un traitement différencié envers les individus selon qu'ils appartiennent à l'une ou à l'autre communauté. Comme le gouvernement l'a dit à plusieurs reprises, il s'agit là d'une éventualité dont il ne veut à aucun prix. Pour plus de sécurité, il pourrait donc être envisagé, dans le cadre du règlement d'ensemble de la problématique bruxelloise, d'arrêter des règles de non-discrimination, comme cela avait été le cas dans l'ancien projet 461.

Mais il ne s'indique pas d'envisager une telle formule en ce qui concerne les institutions unicommunautaires. Par définition, elles s'adressent à des individus qui ont choisi eux-mêmes de s'adresser à un établissement appartenant à une communauté. Elles ne peuvent donc, de tout évidence, introduire de discrimination communautaire entre eux. De plus, il a été affirmé avec force que ce système ne pouvait conduire à une quelconque forme d'apartheid. Tous les Bruxellois devront, en effet, avoir accès à ces institutions.

J'en viens à présent à l'objection selon laquelle il va s'établir à Bruxelles un système où trois législateurs différents seront compétents et où, par conséquent, trois politiques différentes pourront être menées, avec toutes les conséquences que cela implique.

De ce fait, ceci est effectivement exact. Mais je voudrais y apporter deux réponses.

D'abord, il sera procédé à une concertation entre les communautés à propos de la politique des matières personnalisables à Bruxelles.

Le texte de l'article 5, qui a été adopté par la commission suite à un amendement du gouvernement, prévoit à cet effet : d'une part, l'obligation pour les exécutifs de communauté d'informer l'autorité nationale de leurs décisions en matière d'agrégation, de fermeture et d'investissements ; d'autre part, la création d'un organe de concertation de la politique de santé dans la région bilingue de Bruxelles-Capitale.

Deuxième remarque, plus fondamentale celle-là : pour éviter cet écueil des trois politiques différentes à Bruxelles, il y a effectivement une solution tentante ; celle qui consisterait à n'accorder aucune compétence aux communautés dans la région bruxelloise, en ce qui concerne les matières personnalisables.

Cette solution, au stade actuel de nos discussions, nous devons, à mon sens, la refuser. Pourquoi ? Parce qu'elle aurait pour effet de soumettre l'intégralité de la politique portant sur les matières personnalisables au contrôle du gouvernement et du Parlement national. Ce serait, en d'autres termes, accepter dans ce domaine le régime du *Rijksgebied*.

Cette solution conduirait, par ailleurs, à établir une nouvelle discrimination, interne celle-ci à chacune des communautés. En effet, une limite serait imposée au pouvoir des communautés sur le territoire de Bruxelles, mais non dans les territoires unilingues.

En clair, donc, cela signifierait que les avantages offerts aux francophones habitant dans la région de langue française pourraient évoluer sans entrave, tandis que ceux offerts aux francophones de Bruxelles seraient, eux, tributaires de la volonté du pouvoir national. Bien entendu, l'inverse serait également vrai pour les néerlandophones.

Par le système qui est établi, au contraire, nous permettons au pouvoir communautaire, pouvoir auquel les Bruxellois de l'une et l'autre communauté participeront, de mener sur le territoire de Bruxelles la politique autonome qu'il aura décidée.

En fait, nous devons être cohérents avec nous-mêmes et assumer les conséquences de nos décisions.

Si nous voulons accorder aux communautés leur autonomie, c'est précisément pour leur donner la possibilité de mener des politiques différentes, à Bruxelles comme dans le reste du pays. De la même manière, la régionalisation a précisément pour but de permettre trois politiques différentes sur le territoire de la Belgique.

Enfin, en terminant sur cet aspect des choses, je voudrais relever quelques paroles étonnantes que nous avons entendues hier.

On a dit de l'article 5 du projet tel qu'il est déposé — ce sont particulièrement des représentants du FDF, aidés bien entendu par M. Poulet, qui sont intervenus en cette matière — qu'il s'agit d'un texte mal rédigé, mal pensé. Ils ont même déclaré que ce texte avait été rédigé spécialement pour créer des discriminations à Bruxelles.

Je leur demanderai de reprendre le projet 261 initial, tel qu'il avait été adopté par un Conseil des ministres auquel participaient, si je me souviens bien, MM. Defosset et Outers; ils constateront que ce texte mal rédigé, mal pensé et discriminatoire pour Bruxelles avait été délibéré et accepté avec l'accord de leurs représentants.

M. R. Gillet. — Les ministres FDF ont dû quitter le gouvernement avant que le travail fût achevé. (*Exclamations sur les bancs de la majorité.*)

M. Bailly. — Non, ils l'ont quitté après.

M. Ph. Moureaux, Ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles. — Je suis désolé, Monsieur Gillet, au moment où cet article a été délibéré, ils étaient présents et vous le savez fort bien.

M. Bailly. — C'est évident.

M. R. Gillet. — Ils ont eu le courage de leurs opinions et vous ne l'avez pas!

M. Ph. Moureaux, Ministre de l'Intérieur et des Réformes institutionnelles. — J'en viens maintenant à la troisième et dernière partie de ma réponse, à savoir l'étendue des compétences régionales.

Il est évidemment facile de considérer comme dérisoires les compétences accordées aux régions par le projet qui vous est soumis.

Je n'ai naturellement pas l'intention de passer en revue la liste des compétences régionales définies à l'article 6 du projet. Il s'agit là, de toute façon, d'un examen qui sera fait au cours de la discussion de cet article.

Je tiens seulement à faire remarquer que c'est la première fois qu'un texte législatif présenté par un gouvernement attribue aux régions des compétences aussi nombreuses et aussi étendues. Le projet actuel va, à cet égard, nettement plus loin que l'ancien projet 461 qui concrétisait le pacte d'Egmont et qui avait, lui — pour répondre à une objection qui a été faite —, un caractère définitif en ce qui concerne la délimitation des compétences régionales.

Il y a aussi, dans l'actuel projet, une certaine extension des compétences régionales par rapport à ce qui était prévu dans le projet 261, tel qu'il avait été approuvé par le Sénat.

Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, il est une question que l'opposition — et je songe en premier lieu aux membres du RW et du PC — ferait bien de se poser.

Va-t-elle rejeter un projet qui donne enfin à la Wallonie ce qu'elle attend en vain depuis dix ans:

- Une assemblée d'élus votant des décrets ayant force de loi;
- Un exécutif responsable devant cette assemblée et endéans un délai fixé, élu en son sein;
- La possibilité d'agir souverainement dans une série de matières plus importantes en nombre et étendue que toutes celles qui ont jamais figuré dans un projet d'application du 107^{quater} déposé par un gouvernement, y compris par un gouvernement où figuraient des membres appartenant aux partis de l'actuelle opposition.

Voilà, à mon sens, une question pratique, concrète, devant laquelle aucun slogan, aucune stérile opposition de principe ne devrait tenir.

Cette évidence, je voudrais l'illustrer brièvement.

Le projet de loi qui vous est soumis confie aux régions, soit totalement, soit dans une très large mesure, des matières aussi importantes que, par exemple, l'aménagement du territoire, la politique de l'eau, la politique d'expansion économique ou encore le logement. Dans tous ces domaines, la région sera compétente tant au niveau législatif qu'au niveau exécutif.

Vous avez certes le droit de penser que l'on n'est pas allé assez loin dans certaines matières.

Vous avez aussi le droit de penser que l'on aurait dû étendre la liste des matières régionales.

Mais, même si vous trouvez que tout cela est insuffisant, osez-vous refuser à la Wallonie tout ce qui lui est accordé aujourd'hui et tout ce qui lui est accordé sans retour en arrière possible?

Si vous le faites, nous aurons, nous, le droit de nous interroger sur les buts que vous poursuivez réellement.

Et nous aurons le droit de nous demander si c'est bien, comme vous le prétendez, l'intérêt de la Wallonie que vous recherchez.

Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, je m'adresse maintenant à la majorité.

Ce projet est imparfait, je le reconnais, mais il représente un effort considérable pour surmonter notre crise nationale. Ne vous contentez pas de voter ce projet; prenez en charge ses très nombreux aspects positifs, créez un nouvel état d'esprit dans le pays et nous pourrions, ensemble, surmonter un moment difficile de notre histoire, recréer un pays uni, dans le respect des diversités. (*Vifs applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — La parole est à M. Serge Moureaux.

M. S. Moureaux. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, nous allons terminer cette discussion générale d'un des projets les plus importants, sans doute, que le Parlement belge ait eu à examiner dans son histoire.

Je ne peux que regretter d'autant plus qu'on n'ait pas compris, dans de telles conditions, sur les bancs de cette assemblée ce qu'avait de quasi tragique le défilé de nos orateurs au cours du débat d'hier. L'attitude de certains membres de la majorité, trop nombreux, m'a véritablement déchiré le cœur. (*Exclamations sur les bancs de la majorité.*)

Il est du moins dommage, et j'essaie de m'exprimer ici avec modération, que l'on ne comprenne pas l'expression des sentiments des mandataires d'une région qui voit un million de citoyens qu'ils représentent perdre une grande partie de leurs droits démocratiques.

Le débat d'hier, et dans la soirée plus particulièrement, n'a pas été digne d'une assemblée qui a conscience de l'importance des projets dont elle a à débattre. Certains y ont apporté leur « petite pierre » particulièrement détestable. Ce sont toujours d'obscurs députés qui, dans de grandes circonstances, manifestent, par contraste, l'importance de ce qui est dit par certains de leurs collègues, qui ont le courage de le dire.

Il y aura toujours des Bruart, pour abaisser le niveau d'un débat lorsqu'un André Lagasse, à la tribune, essaie de montrer le chemin de la dignité. (*Vives protestations et exclamations sur les bancs de la majorité.*)

Que vous soyez nombreux à nous contredire, que vous formiez une écrasante majorité, n'a pas pour effet de vous conférer le monopole de la vérité.

M. Bailly. — L'inverse est vrai.

M. S. Moureaux. — Pendant des siècles...

M. Jorissen. — D'esclavage! (*Hilarité.*)

M. S. Moureaux. — Vous viendrez nous expliquer cela quand le Belge sortira du tombeau, mon cher collègue, Monsieur Jorissen! (*Nouvelle hilarité.*)

Pendant longtemps, les peuples ont professé que le soleil tournait autour de la terre.

Et il fallait bien du courage, Monsieur André, pour affronter les docteurs de votre genre. Aujourd'hui encore, paraît-il, 30 p.c. des Français vivent dans l'erreur perpétuelle. C'est dire le poids écrasant de l'obscurantisme (*exclamations sur divers bancs*), et qu'il n'est jamais trop tôt quand on croit au progrès d'annoncer la lumière de la vérité.

C'est pourquoi nous n'allons pas cesser dans ce débat de dire à chaque article ce que nous croyons être le droit chemin, que des hommes de bien devraient suivre.

J'ai entendu les réponses du gouvernement. Elles étaient quasi inexistantes sur les plans juridique et technique. Finalement, en reprenant mes notes, je ne vois qu'un credo, une sorte de foi qu'on demande à la majorité d'avoir dans une solution à terme, avec promesse à la clé, de bonne foi, et de tentatives nouvelles, mais rien de concret.

Vous nous dites que demain, le problème de Bruxelles sera résolu mais vous ne nous apportez aucune garantie sérieuse et nous n'avons pas de raison de croire plus à ce genre de promesse aujourd'hui qu'à celles qu'on nous a dispensées à foison depuis dix ans.

Je ne puis que répéter ici brièvement, synthétiquement, ce qu'on a essayé de vous dire à travers toutes les interventions de notre groupe.

En votant le projet 434, vous videz les mains de la francophonie de toute arme de négociation. Vous aurez tout donné, mais vous n'aurez rien obtenu en ce qui concerne Bruxelles et en ce qui concerne une véritable autonomie de la Wallonie.

Je voudrais que vous me répondiez à la question suivante : quelles sont les revendications flamandes qui subsistent — parce qu'il en existe — qui exigent la majorité qualifiée ? Quelles sont-elles ? Quelles sont les revendications flamandes que la majorité simple flamande de ce Parlement ne peut pas s'offrir sans le concours des francophones ? Quelles sont-elles ?

De heer Vangeel. — De gelijkheid van de Vlaamse Brusselaars.

M. S. Moureaux. — Alors que vous savez très bien, Messieurs les Ministres, que toutes les revendications bruxelloises importantes exigent la majorité qualifiée, et donc le consentement du CVP. Vous allez vider vos mains, vous allez nous conduire les mains nues à la négociation de septembre. Puisque vous cédez aujourd'hui, pourquoi croirions-nous que vous n'allez pas encore céder demain ?

Je voudrais dire au ministre qu'il n'a pas donné de réponse à une série de questions comme la délimitation du territoire, comme le grave problème pour la Wallonie du transfert des biens, comme le problème de la composition antidémocratique des conseils et des exécutifs.

Je voudrais dire surtout que le couplet sur la Wallonie adressé à nos collègues du Rassemblement wallon était mal placé, car, en vérité, le problème est celui de la capacité de résistance de la communauté française dans son ensemble à l'hégémonie flamande. C'est le problème d'aujourd'hui auquel il faut répondre avec les maigres moyens — 2 p.c. du budget de l'Etat — que vous allez donner aux régions. Vraiment une aumône pour la Wallonie !

Comment voulez-vous que, privée de l'appui de Bruxelles, isolée de celle-ci, elle puisse gagner la bataille décisive de la crise économique qui la secoue ?

Voilà la vérité : en brisant la solidarité indispensable entre les deux grandes régions de la communauté française, vous faites affronter par la Wallonie un combat inégal.

Aujourd'hui nous vous répétons les paroles de celui qui a sans doute été le plus grand homme d'Etat de ce pays depuis la guerre. Il vous a avertis, vous les représentants des partis traditionnels francophones. Si, aujourd'hui, en 1980, vous répétez ce qui a été fait en 1971, on pourra vous dire, vous, Messieurs du PS, du PRL et du PSC, que vous n'avez, ni sang dans les veines (*exclamations sur divers bancs de la majorité*), ni clarté dans l'esprit, ni générosité dans le cœur. (*Applaudissements sur les bancs du FDF-RW.*)

M. Bruart. — Monsieur le Président, je demande la parole pour un fait personnel.

M. le Président. — La parole est à M. Bruart.

M. Bruart (fait personnel). — Monsieur le Président, Messieurs les Ministres, Mesdames, Messieurs, Bruart n'est pas un professeur, Bruart n'est pas un universitaire.

M. Jorissen. — Il n'est pas nécessaire de l'être.

M. Bruart. — C'est un travailleur manuel, sorti du monde du travail et chacun ne peut tout connaître du langage châtié de quelques-uns.

Mais je me pose la question : ce langage châtié en est-il pour autant sérieux, correct, honnête ?

Depuis que je siège dans cette enceinte — il n'y a pas si longtemps —, j'éprouve à ce propos certains doutes.

Hier, à plusieurs reprises, on a employé le mot « aplati », mis à plat...

De heer Jorissen. — Is dat platzak ?

M. Bruart. — ... « laminé », dirait-on en sidérurgie.

M. Delmotte. — Très bien.

M. Bruart. — Ceux qui ont usé de ce terme doivent savoir que Bruart n'a jamais été un aplati, ni entre 1940 et 1945, ni dans le milieu de son travail, ni en présence de toutes les difficultés qu'il a rencontrées, ni face au monde patronal. Il ne désire pas plus être un aplati vis-à-vis de pseudo-intellectuels qui veulent faire la leçon à tous. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

Est-ce bien se montrer intellectuel et faire preuve de lumières que de parler de crustacés, et d'invertébrés, et de déposer des amendements à ce propos, qui font passer 2 h 30 sur ce problème ? Je me demande si ceux qui traitent ce problème élèvent le débat. Je laisse à tous ceux qui ont abordé ces questions le soin d'en débattre, mais je me sens très à l'aise pour la suite des événements. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. R. Gillet. — Vous n'êtes pas aplati, vous êtes gonflé ! (*Sourires.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale du projet de loi, je la déclare close.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene behandeling van het ontwerp van wet ? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten.

Nous aborderons la discussion des articles cet après-midi à 14 heures.

Wij zullen de artikelsgewijze bespreking deze namiddag te 14 uur aanvangen.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 12 h 05 m.)

(De vergadering wordt besloten te 12 u. 05 m.)

2246